

The transformation of the North Atlantic Treaty Organization-NATO in the post-Cold War period and theories of international relations

(Realism and institutional liberalism)

ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია-ნატოს ტრანსფორმაცია ცივი ომის შემდგომ პერიოდში და საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიები (რეალიზმი და ინსტიტუციონალური ლიბერალიზმი)

Giorgi Doborjginidze

PhD of History,
Batumi Shota Rustaveli State University,
6010, Ninoshvili 32/35. Batumi, Georgia
+995599 15 64 86. giorgidoborjginidze92@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8713-6610>

Abstract

Many alliances and coalitions were created by states in different eras in the world based on their interests. Similar alliances were formed when countries' interests overlapped and they had a common enemy. The largest coalition in world history was created during the Second World War, at the last stage of the Second World War, more than 50 countries joined the "anti-Hitler coalition". However, the alliances took the biggest form after the Second World War, when the North Atlantic Treaty Organization - NATO was created to protect against the threat of the spread of communist ideology in Europe, and on the other hand, in the opinion of communist ideologues, for the purpose of defense against "Western imperialism" at the initiative of the states included in the Soviet bloc - the organization of the Warsaw Pact.

Today the concept on national security in the world is no longer limited by the borders of one state, the stable situation in the state depends on the integration processes developed at the regional and global level. Among the numerous organizations in the world, the North Atlantic Treaty Organization (NATO) occupies a central place. The answer to the question of what are the main reasons for the success of this organization must first be found in its principles and values. The North Atlantic Treaty Organization (NATO), established in 1949, was able to fulfill its main duties, namely to protect the sovereignty and territorial integrity of its member states. After the end of the "Cold War", when the issue of its absence became active, NATO was able to transform itself and continues to function successfully to this day.

Key words: NATO, Soviet Union, Cold War, Warsaw Pact, neorealism, liberalism.

გიორგი დობორჯინიძე

ისტორიის დოქტორანტი,
 ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელწიფო უნივერსიტეტი,
 საქართველო, 6010. ქ. ბათუმი, ნინოშვილის 32/35.
 +995599 15 64 86. giorgidoborjinidze92@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8713-6610>

აბსტრაქტი

მსოფლიოში სხვადასხვა ეპოქაში, სახელმწიფოთა მიერ მათი ინტერესებიდან გამომდინარე, მრავალი ალიანსი და კოალიცია იქნა შექმნილი. მსგავსი კავშირები იქმნებოდა მაშინ, როდესაც ქვეყნების ინტერესები ერთმანეთს ემთხვეოდა და მათ ჰყავდათ საერთო მტერი. მსოფლიო ისტორიაში უდიდესი კოალიცია მეორე მსოფლიო ომის დროს იქნა შექმნილი, მეორე მსოფლიო ომის ბოლო ეტაპზე „ანტიჰიტლერულ კოალიციაში“ 50 სახელმწიფოზე მეტი იყო გაწევრიანებული, თუმცა ყველაზე უფრო დიდი, ჩამოყალიბებული სახე, კავშირებმა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მიიღო, როდესაც ევროპაში კომუნისტური იდეოლოგიის გავრცელების საფრთხისგან თავის დასაცავად შეიქმნა ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია-ნატო ერთის მხრივ, და მეორეს მხრივ, კომუნისტური იდეოლოგიების მოსაზრებით „დასავლური იმპერიალიზმისგან“ თავდაცვის მიზნით, საბჭოთა ბლოკში შემავალი სახელმწიფოების ინიციატივით-ვარშავის ხელშეკრულების ორგანიზაცია.

დღესდღეობით, მსოფლიოში სახელმწიფოთა უსაფრთხოების ცნება აღარ არის შემოსაზღვრული მხოლოდ ერთი სახელმწიფოს საზღვრებით, სახელმწიფოში სტაბილური მდგომარეობა დამოკიდებულია რეგიონალურ და გლობალურ დონეზე განვითარებულ ინტეგრაციის პროცესებზე. მსოფლიოში არსებულ მრავალრიცხოვან ორგანიზაციებს შორის ცენტრალური ადგილი უჭირავს ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციას (NATO). პასუხი კითხვაზე, თუ რა არის ამ ორგანიზაციის წარმატების ძირითადი მიზეზები, პირველ რიგში, უნდა ვეძიოთ მის პრინციპებსა და ფასეულობებში. 1949 წელს დაარსებულმა ჩრდილოატლანტიკურმა ხელშეკრულებამ (NATO), შეძლო თავისი ძირითადი მოვალეობების შესრულება, კერძოდ, დაიცვა მისი წევრი სახელმწიფოების სუვერენიტეტი და ტერიტორიული მთლიანობა. „ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ კი, როდესაც აქტიური გახდა მისი ყოფნა -არყოფნის საკითხი, ნატომ შეძლო ტრანსფორმაცია და წარმატებულად ფუნქციონირებს დღემდე.

საკვანძო სიტყვები: ნატო, საბჭოთა კავშირი, ცივი ომი, ვარშავის პაქტი, ნეორეალიზმი, ლიბერალიზმი.

შესავალი

მეოცე საუკუნის დასასრულს, საერთაშორისო ურთიერთობების ისტორიაში მოხდა დიდი რევოლუციური მოვლენები: ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში დემოკრატიული ძალების ხელისუფლებაში მოსვლა, საბჭოთა კავშირის დაშლა და ბიპოლარული სისტემის მსხვრევა.

„ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ პერიოდში, მსოფლიო პოლიტიკაში განვითარებულმა მოვლენებმა კარდინალურად შეცვალა აქამდე არსებული ძალთა ბალანსი. მსოფლიოს წამყვან სახელმწიფოთა როგორც პოლიტიკური, ასევე ეკონომიკური ძლიერების ზრდის პარალელურად აქტიურად მიმდინარეობდა პოლიტიკურ ძალთა ახალი გადანაწილება. ასევე აღსანიშნავია, რომ მსოფლიოში არსებული ვითარების გათვალისწინებით,

სხვადასხვა რეგიონებში აქტიურად ვითარდება ქვეყნებს შორის პოლიტიკური, სამხედრო, ეკონომიკური და კულტურული ინტეგრაცია.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ საბჭოთა კავშირი სტრატეგიული უპირატესობით სარგებლობდა და დიდი გავლენა ჰქონდა აღმოსავლეთ და ცენტრა-ლური ევროპის ტერიტორიაზე, თუმცა საბჭოთა კავშირის გეოპოლიტიკური მიზნები არ შემოიფარგლებოდა მხოლოდ აღმოსავლეთ და ცენტრალური ევროპის მიმართ და სურდა გავლენის სფეროს გაფართოება დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოებშიც, კერძოდ საფრანგეთში, იტალიასა და საბერძნეთში. 1946 წლის 5 მარტს ამერიკის შეერთებული შტატების ქ. ფულტონში, უინსტონ ჩერჩილმა ამ ფაქტზე ყურადღება გაამახვილა და პირველად წარმოსთქვა ტერმინი „რკინის ფარდა“ (Churchill, 1953:277).

XX საუკუნის 40-იანი წლების მიწურულს, ევროპის კონტინენტზე მშვიდობის შენარჩუნებისათვის, მნიშვნელოვნად უნდა შეფასდეს აშშ-ს როლი და პოზიცია, რომელიც ე.წ. შეკავების დოქტრინის სახელითაა ცნობილი, აშშ-ს პრეზიდენტის ჰარი ტრუმენის დოქტრინა, რომლის მთავარი არსი ორ დიდ იდეოლოგიას შორის კრიტიკულ შეუთანხმებლობაში მდგომარეობდა. დოქტრინა ასევე ევროპის ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობასაც ითვალისწინებდა. შეკავების დოქტრინის ავტორი ამერიკელი დიპლომატი ჯორჯ ფ.კენანი იყო, რომელიც მიზნად ისახავდა საბჭოთა კავშირის გავლენის შემცირებას ევროპის კონტინენტზე. ეს დოქტრინა აშშ-ს სახელმწიფო მდივანმა ჯორჯ მარშალმა განახორციელა, მისი გეგმა „მარშალის გეგმის“ სახელითაა ცნობილი. 1948 წლის 2 აპრილს აშშ-ს კონგრესმა მიიღო კანონი „ევროპის აღორძინების“ შესახებ, რომლის მთავარი მიზანი ეკონომიკურ დონეზე კომუნიზმის შეკავება გახლდათ. „მარშალის გეგმის“ შედეგად 16-მა ევროპულმა სახელმწიფომ აშშ-სგან 17 მილიარდი დოლარის დახმარება მიიღო (ჩიტაძე, 2008:21).

1947 წელს აშშ-ს სახელმწიფო მდივანმა, ჯორჯ მარშალმა, ჰარვარდის უნივერსიტეტში გამოსვლისას აუდიტორიას გააცნო გეგმა, რასაც შემდგომში მარშალის გეგმა ეწოდა. მარშალმა თავის გამოსვლაში აღწერა ის უდიდესი ზიანი, რომელიც ევროპას მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში მიაღწა და ევროპის სახელმწიფოები უდიდეს სიდუხჭირესა და უიმედობაში ცხოვრობდნენ, მარშალმა თავის მოხსენებაში აღწერა თუ რის გაკეთება შეეძლო აშშ-ს და რა გავლენა შეიძლებოდა ჰქონოდა ევროპის ეკონომიკურ განადგურებას ამერიკის შეერთებულ შტატებზე. მიუხედავად ამისა, ე.წ. სოციალისტური ბანაკის ქვეყნებმა უარი თქვეს აშშ-ს დახმარებაზე. მარშალის გეგმა ითვალისწინებდა აშშ-ს დახმარებას ევროპის რეკონსტრუქციასა და ეკონომიკურ დახმარებას. დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოებისათვის მარშალის გეგმის დახმარების გასანაწილებლად შეიქმნა ევროპის ეკონომიკური თანამშრომლობის კომიტეტი. შემდგომში ეს კომიტეტი ევროპის ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციად გადაკეთდა. პროგრამა 1952 წლამდე გაგრძელდა. მარშალის გეგმის განხორციელებით ამერიკის შეერთებული შტატები აქტიურად ჩაერთო დასავლეთ ევროპული ქვეყნების მიმდინარე პროცესებში (<https://old.infocenter.gov.ge>).

1948 წლის მარტში, დასავლეთ ევროპის ხუთმა სახელმწიფომ: ბელგიამ, დიდმა ბრიტანეთმა, ლუქსემბურგმა, ნიდერლანდებმა და საფრანგეთმა ხელი მოაწერეს „ბრიუსელის პაქტს“, რომელიც მიზნად ისახავდა მჭიდრო თანამშრომლობასა და თავდაცვის საერთო სისტემის შექმნას, რომელიც საბჭოთა კავშირის პოლიტიკურ და იდეოლოგიურ მიზნებს წინ აღუდგებოდა. სწორედ „ბრიუსელის პაქტი“ გახდა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის დაარსების საფუძველი. ამ პაქტის ქვეყნები ერთიან თავდაცვის სისტემაში ჩართვის თაობაზე მოლაპარაკებებს აწარმოებდნენ აშშ-სთან, კანადასთან, დანიასთან, ისლანდიასთან, ნორვეგიასა და პორტუგალიასთან. მოლაპარაკებები 1949 წლის 4 აპრილს ვაშინგტონის ხელშეკრულების ხელმოწერით დასრულდა, შეიქმნა უსაფრთხოების ერთიანი სისტემა, რომელიც ალიანსში შემავალი

წევრი ქვეყნების თანამშრომლობას ეფუძნებოდა. ხელშეკრულება 14 პუნქტისაგან შედგებოდა, თუმცა მეხუთე პუნქტი ხელშეკრულების ქვაკუთხედაა, რომლის თანახმადაც თავდასხმა ერთ წევრ სახელმწიფოზე განიხილება თავდასხმად მთლიანად ალიანსზე.

მოგვიანებით, 1952 წელს ამ ხელშეკრულებას თურქეთი და საბერძნეთი შეუერთდა. 1955 წელს გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა, 1982 წელს ესპანეთი, 1990 წელს გერმანიის გაერთიანების შედეგად გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა. ცივი ომის დასრულების შემდგომ, აქტიურად დადგა საკითხი ნატოს შემდგომი არსებობის საჭიროებაზე, თუმცა საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, XX-XXI საუკუნეების მიჯნაზე ნატოს გაფართოება შეუქცევადი გახდა და 1999 წელს უნგრეთი, პოლონეთი და ჩეხეთის რესპუბლიკა გახდნენ ნატოს წევრები, 2007 წელს ნატოში გაწევრიანდა ევროპის შვიდი სახელმწიფო: ბულგარეთი, ლატვია, ლიეტუვა, რუმინეთი, სლოვაკეთი, სლოვენია და ესტონეთი. ალბანეთი და ხორვატია 2009 წლის 1 აპრილს გახდნენ ნატოს წევრები. 2017 წლის 5 ივნისს კი მონტენეგრო ალიანსის 29-ე წევრი გახდა. 2020 წლის 27 მარტს ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის 30-ე წევრი გახდა ჩრდილოეთ მაკედონია, მას შემდეგ, რაც ათენსა და სკოპიეს შორის ისტორიული შეთანხმება მოხდა და სახელწოდებასთან დაკავშირებული დავა მოგვარდა (<https://old.infocenter.gov.ge>).

მეთოდოლოგია

მოცემულ სტატიაში გამოყენებულია თეორიული მეთოდოლოგია: მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის ანალიზი, სინთეზი, შედარება, ინდუქციისა და დედუქციის მეთოდები, ისტორიული წყაროების მოძიება და დამუშავება, სხვადასხვა სამეცნიერო ლიტერატურის ანალიზი.

შედეგები და დისკუსია

„ცივი ომის“ დასრულება, საბჭოთა კავშირის დაშლა და ბიპოლარული სისტემის მსხვრევა, არ ნიშნავდა ევროპის კონტინენტზე სტაბილური წესრიგის დამყარებას. პოლიტიკური რეალიზმის ერთ-ერთი გამორჩეული წარმომადგენლის, ამერიკელი პროფესორის ჯ. მეარშაიმერის თქმით, ბიპოლარული სისტემა შეიცვალა მსოფლიოს ანარქიული მოწყობით, კერძოდ, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ თავი იჩინა ეკონომიკურმა პრობლემებმა, სასაზღვრო დავებმა და კონფლიქტებმა მეზობელ სახელმწიფოებს შორის და ა.შ. (Mearsheimer, 1990: Vol. 15, No. 4), ამ კონფლიქტებს შორისაა სპარსეთის ყურის კრიზისი და ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე მომხდარი კონფლიქტი, ამ კონფლიქტებმა ნათლად ცხადყო, რომ დასავლეთი დადგა ევროპაში სიტუაციის დესტაბილიზაციის წინაშე, რაც დიდ საფრთხეს უქმნიდა მის სამომავლო ინტერესებს, ეს კონფლიქტები ნატოს ჩარევის შედეგად გადაწყდა აშშ-სა და ევროპის ქვეყნების ინტერესებიდან გამომდინარე. ამ ომში ნატოს გამარჯვება ნიშნავდა მისი პოზიციის უფრო მეტად განმტკიცებას.

სპარსეთის ყურის კრიზისმა და იუგოსლავიის მოვლენებმა აჩვენეს, რომ პოლიტიკური რეალიზმის კონცეფციის ძირთადი პრინციპები კვლავ დომინანტური იყო ახალი საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემაში. ეს ნიშნავდა საკუთარი გეოპოლიტიკური ინტერესების დაცვას სამხედრო ძალის გამოყენებით და კონფლიქტის ამ გზით მოგვარებას. რაც უფრო დიდი სარგებელი მოიპოვა დასავლეთმა საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად, მით უფრო დიდი პასუხისმგებლობა ეკისრებოდა მას კონტინენტზე წესრიგის დასამყარებლად. ახალმა რეალობამ ცხადყო, რომ ნატომ წამყვანი პოზიცია დაიკავა დასავლეთის უსაფრთხოების ახალი არქიტექტურის მშენებლობაში.

საერთაშორისო ურთიერთობების პოსტბიპოლარული სისტემა განაგრძობდა არსებობას პოლიტიკური რეალიზმის ფილოსოფიის პრინციპების მიხედვით, შეიქმნა სხვადასხვა სახის შეიარაღებული კონფლიქტური სიტუაციები, რომელსაც თან ახლდა

საომარი მოქმედებები, მასობრივი მიგრაცია ევროპაში მესამე სამყაროს ქვეყნებიდან, ეს ყველაფერი კი დიდ საფრთხეს უქმნიდა დასავლური სამყაროს ინტერესებს. დასავლეთს უკვე აღარ ეშინოდა ტოტალური აგრესიის თუმცა, ის სხვა ნაკლებად პროგნოზირებადი საფრთხეების წინაშე აღმოჩნდა, მაგალითად ყოფილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე მიმდინარე მოვლენები, რომელმაც უფრო მკაფიოდ წარმოაჩინა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის საჭიროება.

საბჭოთა კავშირის დაშლამ, დასავლეთისათვის ხელსაყრელი გეოპოლიტიკური ვითარება შექმნა, მან უფრო წარმატებით დაიწყო თავისი ინტერესების დაცვა არა მხოლოდ აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში, არამედ ახლო აღმოსავლეთსა და ხმელთაშუაზღვის რეგიონშიც. სპარსეთის ყურის კრიზისმა, სადაც ალიანსის რესურსები ირიბად იყო ჩართული, აჩვენა მისი სამხედრო ძალა. ნატოს ყურადღების ზრდა ზონალურ პრობლემებზე მოწმობდა ამ ორგანიზაციის ტრანსფორმაციის აუცილებლობაზე, ეს განსაკუთრებით ხაზგასმული იყო „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ ღონისძიებების დროს.

1991 წლის ნოემბერში რომში ალიანსის სამიტზე მიღებულ იქნა „ალიანსის ახალი სტრატეგიული კონცეფცია“, რომელშიც ასახული იყო ალიანსის სამომავლო ამოცანები. ამ მნიშვნელოვანი დოკუმენტის მიღებამ დაასრულა დებატები მკვლევარებს შორის ნატოს არსებობაზე და გამოკვეთა მისი არსებობის აუცილებლობა.

„ცივი ომის“ დასრულების შემდეგ, ევროპაში არსებული პოლიტიკური სიტუაცია მნიშვნელოვნად შეიცვალა, რამაც უპირველეს ყოვლისა თავისი ასახვა ჰპოვა ნატოს პოლიტიკაზე, დაიწყო ნატოს ახალი სტრატეგიული კონცეფციის შემუშავება, რომელზეც მუშაობა დასრულდა 1991 წელს, მოგვიანებით კი შემუშავებულ იქნა ალიანსის სტრატეგიული კონცეფციის ადაპტირებული ვერსია და საზოგადოებისთვის ცნობილი გახდა 1999 წელს გამართულ ვაშინგტონის სამიტზე.

„ცივი ომის“ პერიოდში კაცობრიობა ფაქტიურად მესამე (ბირთვული) მსოფლიო ომის წინაშე იდგა, თუმცა ნატოს აქტიური ძალისხმევის შედეგად მსოფლიომ მორიგი მსოფლიო ომი თავიდან აიცილა და ნატო ცივ ომში გამარჯვებული გამოვიდა. პირველ რიგში უნდა ვისაუბროთ ნატოზე როგორც ორგანიზაციაზე, რომელიც შეიქმნა აშშ-სა და დასავლეთ ევროპული სახელმწიფოების მიერ ნებაყოფლობით საბჭოთა კომუნისტებისგან თავდაცვის მიზნით, დასავლეთ ევროპული სახელმწიფოები ძალ-ღონეს არ იშურებდნენ, რათა აშშ-ს სამხედრო კონტინგენტი ევროპაში გაზრდილიყო, ამიტომ აშშ-მ ევროპელი მოკავშირეების თანხმობით და მათი ინტერესების ურთიერთგათვალისწინებით მათ ტერიტორიაზე განათავსა 200-ზე მეტი სამხედრო ბაზა. იმავდროულად საბჭოთა კავშირი აქტიურად იმყარებდა პოზიციებს აღმოსავლეთ ევროპის სახელმწიფოებში, დაიწყო ე.წ. „გაწითლების“ პროცესი, აღმოსავლეთ ევროპის სახელმწიფოებში ხელისუფლების სათავეში მოვიდნენ კომუნისტური ძალები, რომლებსაც არ გააჩნდათ მოსახლეობის უმრავლესობის მხარდაჭერა, ამის ნათელი დადასტურება გახლდათ სახალხო გამოსვლები პოლონეთსა და უნგრეთში 1956 წელს, ჩეხოსლოვაკიაში 1968 წელს, პოლონეთში განმეორებით 1980 წელს, ანტიკომუნისტურმა გამოსვლებმა მასობრივად იფეთქა XX საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს აღმოსავლეთ ევროპის ფაქტიურად ყველა ქვეყანაში.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ჩრდილოატლანტიკური ალიანსისათვის, რომლის მთავარ მიზანს მისი დაარსების დღიდან წარმოადგენდა მოსალოდნელი საბჭოთა ექსპანსიონიზმის შეკავება და დასავლური დემოკრატიული ღირებულებების დაცვა, ამგვარი ტრანსფორმაციის განხორციელება დაკავშირებული იყო გარკვეულ მნიშვნელოვან სირთულეებთან. პირველ რიგში ეს დაკავშირებული იყო იმ ფაქტთან, რომ ყოფილ მოწინააღმდეგესთან პარტნიორული ურთიერთობების დამყარება მოითხოვდა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის მიზნებისა და ამოცანების ახლებურ კონფორტაციულ

გააზრებას, ევროპული უსაფრთხოების სისტემის რეალობასთან ადაპტირებისა და თანამშრომლობის ახალი მექანიზმის ჩამოყალიბებას.

„ცივი ომი“ დასრულების შემდგომ მკვლევარებს შორის აქტიურად მიმდინარეობდა მსჯელობა იმის შესახებ შეწყვეტდა თუ გააგრძელდება ნატო არსებობას? სამხედრო ალიანსები ზოგადად იქმნებიან ომის პერიოდში და როდესაც საფრთხე აღარ არსებობს იშლებიან, ნატოს დაშლის შესახებ საუბარი აქტიური გახდა მას შემდეგ რაც საბჭოთა კავშირი დაიშალა და დასრულდა „ცივი ომი“. რეალისტები წინასწარმეტყველებდნენ, რომ ნატო დაიშლებოდა საბჭოთა კავშირის დაშლასთან ერთად ან მოხდებოდა მისი რეკონსტრუქცია ევროპაში ძალთა ახალი გადანაწილების საფუძველზე (აკობია, 2006: 55).

თუმცა რეალისტების წინასწარმეტყველება არ გამართლდა და ნატო არათუ დაიშალა არამედ გახდა მსოფლიოში ერთერთი ყველაზე დინამიური სამხედრო ორგანიზაცია. მიუხედავად რეალისტების მოსაზრებების მარცხისა ისინი მაინც თავიანთ მოსაზრებებს ემხრობოდნენ და ამბობდნენ, რომ მათი თეორიული მიდგომა არცთუ ისე მცდარი იყო. მაგალითად კენეტ უოლცი, თავის ნაშრომში „ძალთა ბალანსი და ნატოს გაფართოება“ ამტკიცებდა, რომ მისი წინასწარ-მეტყველება გამართლა, რადგანაც დღესდღეობით ნატოს როგორც სამხედრო ორგანიზაციას არ ჰყავს გამოკვეთილი მოწინააღმდეგე ვის წინააღმდეგაც იგი იბრძვის (აკობია, 2006:55).

ამ გამოწვევების აღიარების/ამოცნობის შედეგად, სტივენ უოლტმა შეიმუშავა „საფრთხის ბალანსის“ თეორია. მან ჯერ განსაზღვრა ალიანსის შექმნა, როგორც საფრთხის მიმართ რეაგირება, ხოლო შემდეგ ხაზი გაუსვა იმას, რომ ოთხი ფაქტორი, მათ შორის გაერთიანებული ძალაუფლება, გეოგრაფიული სიახლოვე, შეტევითი ძალა და აგრესიული ზრახვები, გავლენას მოახდენს სახელმწიფოების მიმართ წარმოქმნილი საფრთხის დონეზე. მიუხედავად იმისა, რომ უოლტი ცდილობდა განესხვავებინა სახელმწიფოების ქცევები დაბალანსებასა და გადმობირებას შორის, მან დაასკვნა, რომ დაბალანსებული ქცევა ბევრად უფრო გავრცელებული იყო, ვიდრე გადმობირება. უბრალოდ იმიტომ, რომ ვერც ერთი სახელმწიფო მოხელე ვერ იქნებოდა სრულიად დარწმუნებული, რას გააკეთებს მეორე მხარე, უოლტის აზრით, რაც უფრო დიდი იყო დამმუქრებელი სახელმწიფოს გაერთიანებული ძალები, თავდასხმის შესაძლებლობები და აგრესიული ზრახვები, მით უფრო დიდი იყო მიმდებარე ქვეყნების მიერ მის წინააღმდეგ გაერთიანების ტენდენცია. მარტივად რომ ვთქვათ, რაც უფრო დიდია მუქარის ძალა დაბალანსების აუცილებლობა, მით უფრო დიდია მის წინააღმდეგ ალიანსის ერთიანობა. ეს ემთხვეოდა სნაიდერის პროგნოზს, რომ ცივი ომის პერიოდში, რომელიც აღიარებული იყო, როგორც ბიპოლარული სამყაროს ეპოქა, მიტოვება ნაკლებად სავარაუდო იყო, რადგან ზესახელმწიფოები მტკიცედ იყვნენ მოწოდებულნი თავიანთი ძლიერი ინტერესებით დაეცვათ თავიანთი მოკავშირეები და შეენარჩუნებინათ ისინი ალიანსში. ზოგადად, ორივე „ძალაუფლების ბალანსის“ და „საფრთხის ბალანსის“ თეორიები წინასწარმეტყველებდნენ, რომ სახიფათო საფრთხეების წინააღმდეგ დაპირისპირებისას, სახელმწიფოები დარღვეული ბალანსის აღდგენის მიზნით აუცილებლად შექმნიდნენ ალიანსებს (Walt, 1987:22).

ეს იყო ზუსტად ის, რაც მოხდა ცივი ომის პერიოდში, როდესაც ნატო შეიქმნა სსრკ-ს დასაბალანსებლად. სსრკ-ს საფრთხით დაშინებულმა 12 ქვეყანამ, მათ შორის აშშ-მ, კანადამ, პორტუგალიამ, იტალიამ, ნორვეგიამ, დანიამ, ისლანდიამ, ბელგიამ, ნიდერლანდებმა, ლუქსემბურგმა, საფრანგეთმა და დიდმა ბრიტანეთმა ხელი მოაწერეს ჩრდილო-ატლანტიკურ ხელშეკრულებას ვაშინგტონში 1949 წლის 4 აპრილს. დაარსების დღიდან ნატო მოქმედებდა, როგორც დამბალანსებელი ინსტრუმენტი თავისი წევრი ქვეყნების ყველაზე სერიოზული საფრთხის წინააღმდეგ. ამის საპასუხოდ, სსრკ-მ 1955 წელს მოკავშირეებთან ერთად ჩამოაყალიბა ვარშავის ხელშეკრულების პაქტი, რომელმაც

შეცვალა ორ ზესახელმწიფოს შორის დაპირისპირება ორ ბანაკს შორის დაპირისპირებით. (Walt, 1987:274).

ერთ-ერთი ახსნა იმისა, რომ დასავლეთ ევროპის ქვეყნები უპირატესობას ანიჭებდნენ აშშ-ს, როგორც მათ „სრულყოფილ მოკავშირეს“ მდგომარეობს იმაში, რომ აშშ-ს გაერთიანებული ძალები უზრუნველყოფდა, სამომავლოდ ამ სახელმწი-ფოების უსაფრთხოების დაცვას. გარდა ამისა, მოსალოდნელი იყო, რომ სსრკ უფრო დიდ საფრთხეს შეუქმნიდა ევროპას, თუ ის დომინანტი იქნებოდა აშშ-სთან დაპირისპირებაში. ჰალფორდ მაკინდერი ამტკიცებდა თავის „ისტორიის გეოგრაფიულ ცენტრში“: „ვინც მართავს აღმოსავლეთ ევროპას, მართავს ჰართლენდს, ვინც მართავს ჰართლენდს, მართავს მსოფლიო კუნძულს, ვინც მართავს მსოფლიო კუნძულს, მართავს მსოფლიოს“ (Mackinder, 1904: 298-321).

ამ ლოგიკით, სსრკ, რა თქმა უნდა, დიდი უპირატესობით სარგებლობდა ე.წ. ჰართლენდის დასაკავებლად მისი ცენტრალური პოზიციის გამო. შესაბამისად, მოსალოდნელ საფრთხეს უქმნიდა სხვა ქვეყნებს, რომლებიც ასევე მდებარეობდნენ ჰართლენდში (ანუ ცენტრალურ ნაწილში). ამის საპირისპიროდ, ამ მოკავშირეებისგან საკმარისად შორს ყოფნის გამო, აშშ არ განიხილებოდა მნიშვნელოვან საფრთხედ. როგორც უოლტმა დაასკვნა, „აშშ არის გეოგრაფიულად იზოლირებული, მაგრამ პოლიტიკურად პოპულარული, ხოლო საბჭოთა კავშირი პოლიტიკურად იზოლირებულია სხვა სახელმწიფოებთან მისი გეოგრაფიული სიახლოვის შედეგად“ (Walt, 1987:277). „პოლიტიკურად პოპულარული“ არ ნიშნავდა იმას, რომ ევროპული ქვეყნები დიდად მიესალმნენ აშშ-ს იმდროინდელ საგარეო პოლიტიკას, მაგრამ ეს მიუთითებდა, რომ ევროპულ ქვეყნებს ერჩივნათ აშშ ეხილათ, როგორც მათი უსაფრთხოების გარანტი.

როგორც ჩანს, ტრადიციულმა ლიტერატურამ ალიანსების შესახებ სრულად ახსნა, თუ რატომ შეიქმნა ალიანსი და როგორ ირჩევდნენ წევრი ქვეყნები თავიანთ მოკავშირეებს. ზოგადად, თითქმის ყველა რეალისტს სჯეროდა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ მუქარა შეიძლება არ იყოს საკმარისი ალიანსების შესაქმნელად, ისინი აუცილებელი იყო. თუმცა, ნეორეალიზმმა გვერდი აუარა ალიანსის მდგრადობის საკითხს მას შემდეგ, რაც თავდაპირველი მტერი დამარცხდა, „და რა ხდება მაშინ, როდესაც საფრთხეები ქრება, ძალთა ბალანსის გადანაცვლების, ან მოკავშირეების მიერ საფრთხის აღქმის შეცვლით?“ იდეალურ შემთხვევაში, ნეორეალიზმის მიხედვით, თუ ალიანსი ჩამოყალიბდა საფრთხის გამო, ის უნდა შესუსტდეს საფრთხის არარსებობის შემთხვევაში (McCalla, 1996:445-475).

საზოგადოდ, ტრადიციული ლიტერატურა, ძლიერ რეალისტურად და ნეორეალისტური ორიენტაციისა, ასკვნიდა, რომ ალიანსების არსებობა არ გაგრძელდებოდა მუქარის გარეშე. ამრიგად, ნეორეალისტების აზრით, როდესაც სსრკ დაიშალა, ნატოს წევრების მიერ აღქმული საფრთხე სწრაფად და არსებითად შემცირდა, რაც შეასუსტებდა ნატოს ერთიანობას და დაშლის ზღვრამდე მიიყვანდა მას. 1989 წელი ბერლინის კედლის დაცემის წელი იყო, რაც საბჭოთა საფრთხის დაშლის ნიშანს წარმოადგენდა. ჯონ მირშიამერმა იწინასწარმეტყველა, რომ საბჭოთა საფრთხის გარეშე, ნატო აღარ იქნება ეფექტური ალიანსი (Mearsheimer, 1990:52). თუმცა, ამ მოლოდინების საწინააღმდეგოდ, ნატო უფრო გაფართოვდა, ვიდრე დაიშალა მომდევნო ათწლეულში, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ ცივი ომის დასრულებისთანავე ნეორეალისტური პროგნოზები ახდენის ძალიან მცირე ნიშანს ავლენდა.

იმის გასაგებად, თუ რატომ განსხვავდება ნატო სხვა ტრადიციული ალიანსებისგან, ან რატომ არ არის საკმარისი რეალისტური ალიანსის თეორია ნატოს გამძლეობის ასახსნელად, სასარგებლოა ნატოს გამოკვლევა ინსტიტუციური თეორიის გამოყენებით. ჰანს მორგენტაუმ წამოაყენა კონცეფცია სახელწოდებით „იდეოლოგიური სოლიდარობა“, რომელიც ხაზს უსვამდა იდეოლოგიის მნიშვნელობას ალიანსის ფორმირებაში. სახელმწიფოები, რომლებიც იზიარებდნენ მსგავს პოლიტიკურ, კულტურულ ან სხვა

მახასიათებლებს, უფრო მეტადაა შანსი რომ მოკავშირეები იყვნენ. თუმცა, ჯორჯ ლისკა მხარს უჭერდა მოსაზრებას, რომ ალიანსები ყალიბდებოდა საერთო მტრის პირისპირ და ვარაუდობდა, რომ სახელმწიფოებს შორის „იდეოლოგიური ან ეთნიკური კავშირები“ შესაძლოა ასევე მნიშვნელოვანი ფაქტორები იყოს ალიანსის პარტნიორების გაერთიანებაში (Liska, 1962:27).

ნატო სწორედ ისეთი ალიანსია, რომელიც სარგებლობს ორგანიზაციული ინტერესებით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, გარდა მატერიალური ინსტი-ტუტებისა და პრაქტიკისა, ტრანსატლანტიკური ურთიერთობა ასევე სტრუქ-ტურირებულია საერთო იდეოლოგიური ღირებულებებით. დემოკრატიული ქვეყნების ბუნებრივი ნათესაობის რწმენით, ნატოს წევრები ერთმანეთს განიხილავენ, როგორც არსებითად კარგ სახელმწიფოებს, რომლებსაც არ აქვთ განზრახული საფრთხე შეუქმნან ერთმანეთს. ამიტომ, მიუხედავად იმისა, რომ აშშ დომინანტურ როლს თამაშობს ნატოში, მისი წამყვანი სტილი განსხვავდება საბჭოთა კავშირისგან: აშშ არასოდეს მოქმედებს დაძალებით, რათა აიძულოს სხვა წევრი ქვეყნები კომპრომისზე წავიდნენ.

ნატოს წევრი ქვეყნები ალიანსს განიხილავენ, როგორც საკუთარი პოლიტიკური პრინციპების დამცავ ორგანიზაციას, რომელიც ერთის მხრივ თავიდან აიცილებს იდეოლოგიურ კამათს და უნდობლობას და, მეორე მხრივ, გაამლიერებს ბუნებრივ ლოიალობას ერთიანობის მიმართ. უოლტის თქმით, მას შემდეგ რაც ალიანსი სანდოობის სიმბოლოდ იქცა, უფრო სავარაუდოა, რომ იგი შენარჩუნებულიყო (Walt, 1987:156-179).

შეერთებული შტატების სახელმწიფო მოხელეები, განსაკუთრებით, დარწმუნებულნი იყვნენ ამ რწმენით, რომ მოკავშირეებს იზიდავდნენ როგორც ძალის, ისე ნების გამოვლენით. ამით მათ დაივალდებულეს თავი შეექმნათ სანდოობის იმიჯი. ყოფილმა სახელმწიფო მდივანმა დინ რასკმა განაცხადა, რომ „... (ამერიკის) ალიანსების მთლიანობა არის მშვიდობის შენარჩუნების საფუძველი და, თუ აღმოჩნდება, რომ ამერიკის დაპირება უსარგებლო იყო, მშვიდობის სტრუქტურა დაინგრევა და ჩვენ საშინელი კატასტროფის წინაშე აღმოვჩნდებით“ (Weinstain, 1969:52).

მიუხედავად იმისა, რომ აშშ-ს აქვს საკმარისი შესაძლებლობები სხვა წევრი ქვეყნების გასაკონტროლებლად, მან უფრო მეტი წვლილი შეიტანა ნატოს სანდოობის ხელშეწყობაში, რაც თავის მხრივ ამაღლებდა როგორც აშშ-ს, ისე მთლიანად ალიანსის სანდოობას.

როგორც ჩანს, ორგანიზაციულ ინტერესებს, კერძოდ, საერთო იდეოლოგიებიდან ან ღირებულებებიდან გამომდინარე, სანდოობას შეუძლია იყოს ალიანსების ქცევის მამოძრავებელი ძალა; თუმცა, არსებობს შეზღუდვები, თუ რამდენად შეუძლია ორგანიზაციულ ინტერესებს მათი შენარჩუნება. ალიანსი, რომელსაც ზურგს უმაგრებს კარგად განვითარებული ორგანიზაციული სუბიექტი, შეიძლება გახანგრძლივდეს, მაგრამ ეს არ იძლევა გარანტიას, რომ საფრთხის არარსებობის შემთხვევაში ალიანსი არასოდეს დაიშლება. რაზეა დამოკიდებული გადარჩენა, როგორც რობერტ მაკკალამ დაასკვნა, არის ის, თუ „რამდენად სარგებლობენ (ნატოს) წევრები ალიანსიდან და მის გარშემო არსებული უსაფრთხოების ურთიერთობებით“ (McCalla, 1996:461).

როგორც ნეორეალისტებმა გამოთვალეს, ნატო არაფრით განსხვავდებოდა სხვა ალიანსებისგან, ამრიგად, როგორც კი შემცირდებოდა საფრთხე, რომელიც ნატოს წევრი ქვეყნები დატოვებდნენ ბლოკს, თუმცა, ისევ და ისევ, ნეორეალისტური პროგნოზი არაზუსტი აღმოჩნდა, რადგან ნატო უფრო განვითარდა და გახდა ძლიერი და ჯანსაღი ალიანსი.

ისინი, ვინც ნატოს დასრულებას წინასწარმეტყველებდნენ, ხშირად ძალიან ვიწრო პერსპექტივით უყურებდნენ ნატოს ფუნქციებს, მაგრამ სინამდვილეში, როგორც დუგლას სტიუარტი ამტკიცებდა, ნატოს უფრო მეტი დანიშნულება ჰქონდა ვიდრე მკაცრად განსაზღვრული სამხედრო ფუნქციები, იგი ასევე მოიცავდა დავების გადაჭრისა და

საგარეო და პოლიტიკური კურსების კოორდინაციის ეფექტურ მექანიზმებს (Stuart, 1993: 763-787).

რობერტ კეჰანიმა თეორეტიკოსებისგან მოითხოვა, ესარგებლათ იმ ფაქტით, რომ ალიანსები არის ინსტიტუციები და რომ მათი ხანგრძლივობაც და სიძლიერეც შეიძლება ნაწილობრივ იყოს დამოკიდებული მათ ინსტიტუციურ მახასიათებლებზე (Keohane, 1989:15).

ინსტიტუციურ ლიბერალისტებს, რეალისტებისგან განსხვავებით სჯერათ, რომ ინსტიტუტები ემსახურებიან უფრო მაღალ ინტერესებს ვიდრე ეს დიდ სახელმწიფოთა ვიწრო ინტერესებია. საერთაშორისო ინსტიტუტები, სამხედრო ალიანსების ჩათვლით, უადვილებენ სახელმწიფოებს გზებს დატკბნენ თანამშრომლობის შედეგად მიღებული საერთო სარგებელით, ამცირებენ მომსახურების დანახარჯებს და აწესებენ წესებს და ნორმებს, რომლითაც ისჯება ცუდი საქციელი.

ინსტიტუციონალისტების ცენტრალური არგუმენტია ის, რომ ჩამოყალიბების შემდეგ ინსტიტუტებს ახასიათებთ სიცოცხლისუნარიანობის შენარჩუნება, რადგან უფრო ადვილია ინსტიტუტების მოდიფიცირება, ვიდრე ახლის შექმნა. შესაბამისად, როდესაც ინსტიტუტების წინაშე დგება ახალი პრობლემები ვიდრე ისინი, რომელთა დასაძლევადაც ისინი თავიდან შეიქმნენ, სახელმწიფოები ილტვიან ამ ინსტიტუტების არა დაშლის, არამედ მათი მოდიფიკაციისაკენ რათა მათ უპასუხონ ახალ გამოწვევებს. ინსტიტუციური ლიბერალისტები ასევე ამტკიცებენ, რომ ინსტიტუტები მას შემდეგაც კი განაგრძობენ არსებობას როცა ჰეგემონის ძლიერება, რომლის მეშვეობითაც ეს ინსტიტუტი შეიქმნა, სუსტდება (აკობია, 2006: 57-58).

რობერტ მაკკალას აზრით, 1996 წელს, როდესაც ნატოს ტრანსფორმაცია არ იყო ისეთი მასშტაბური როგორც დღეს არის, იგი თვლიდა, რომ ცივ ომში ნატოს გამარჯვების შემდეგ დაიწყებოდა მისი ტრანსფორმაცია, წევრი ქვეყნები ალიანსს ახალ მიმართულებას მისცემდნენ, არსებული მექანიზმების და პროცედურების გამოყენებით ზედდააშენებდნენ წარსულ წარმატებებს და მომავალში გამოიყენებდნენ ახალ პრობლემებთან გასამკლავებლად (აკობია, 2006:59).

ძირითადად, ნატოს ყველა წევრი თანხმდება მეხუთე მუხლის პირობაზე, რომ „ერთზე თავდასხმა არის თავდასხმა ყველას წინააღმდეგ“, რაც მყარ საფუძველს უქმნის ლეგალიზებულ თანამშრომლობას. აქედან გამომდინარე, ნორმები და პრაქტიკა შეუფერხებლად ფორმირდება ნატოს სტრუქტურასა და პროცესში, რაც ამცირებს „წევრების როგორც გრძელვადიან, ისე მოკლევადიან ტრანზაქციის ხარჯებს საკუთარი და სხვების ქცევის სახელმძღვანელო მითითებების მიწოდებით“ (McCalla, 1996:461).

ინსტიტუციონალისტების აზრით, ალიანსის არსებობის გასაგრძელებლად არსებობდა როგორც შიდა, ასევე გარე სტიმული. ცივი ომის დასასრულისთვის ნატოს წევრებმა უკვე 45 წელი გაატარეს და სწავლობდნენ, თუ როგორ ემუშავათ გრძელვადიან კოალიციაში დახვეწილი სტრუქტურის მეშვეობით, ამიტომ არ არსებობდა საფუძველი მათთვის, დაეტოვებინათ არსებული პროცედურები და მექანიზმები და შეექმნათ ალტერნატიული ალიანსი, რომ აღარაფერი ვთქვათ იმაზე, რომ ახალი რეჟიმის შექმნა უფრო ძვირი ჯდება, ვიდრე ძველის შენარჩუნება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ნატოს უდიდესი აქტივი იყო მისი ინსტიტუციური სტრუქტურა. როგორც სელესტ ვალანდერმა თქვა, „ალიანსის ინსტიტუციური აქტივების ადაპტაცია“ იყო ნატოს მდგრადობის ერთ-ერთი მთავარი ახსნა პირველადი საფრთხის არარსებობის პირობებში (Wallander, 2000:705-735).

გარდა ამისა, კოსტას ივანტისის თანახმად, „ნატოს შიგნით ინსტიტუციონალიზაციის გავლენა მნიშვნელოვანი იყო მისი მიმზიდველობის გაზრდაში“ (Ifantis, 2007:587). ამრიგად, ინსტიტუციონალისტური მიდგომით ნატო, როგორც

ორგანიზაცია იარსებებს მანამ, სანამ მისი წევრი სახელმწიფოები არ მოისურვებენ ნატოს შეცვლას, თუ ეს აუცილებელი იქნება ახალი პრობლემების მოსაგვარებლად.

დასკვნა

„ცივი ომის“ დასრულებამ ძირეულად შეცვალა ძალთა ბალანსი მთელ მსოფლიოში. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ კი გაჩნდა უზარმაზარი გეოპოლიტიკური სივრცე, სადაც დასავლეთს ჰქონდა შესაძლებლობა დაეცვა თავისი საგარეო პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტერესები. ნატოს შექმნის ძირითადი მიზეზი პირდაპირ კავშირში იყო ცივ ომთან, რომელიც დასავლეთის გამარჯვებით დასრულდა, თუმცა ჩრდილო-ატლანტიკურ ალიანსს, ჰქონდა უზარმაზარი რესურსი, რომლის მეშვეობითაც უნდა შეენარჩუნებინა წამყვანი პოზიცია კონტინენტზე, აქტუალური გახდა ალიანსის ახალი ფუნქციების განსაზღვრა. 1990-იან წლებში ევროპაში განვითარებულმა მოვლენებმა აჩვენა, რომ ნატომ როგორც ბიპოლარული სისტემის არქიტექტურის ერთ-ერთმა მნიშვნელოვანმა ელემენტმა, პოსტბიპოლარული სისტემის დროს არა მხოლოდ შეინარჩუნა თავისი პოზიცია, არამედ უფრო გააძლიერა, რითაც ამ ალიანსმა შეიძინა გლობალური მნიშვნელობა. აქედან გამომდინარე, ჩვენთვის აქტუალურია ნატოს ადაპტაციის პრობლემის შესწავლა პოსტბიპოლარულ სამყაროში. ალიანსის ფუნქციონირების გაგრძელება, სტრატეგიული გადაწყვეტილებები, ამ ორგანიზაციის ტრანსფორმაცია და მართვის მექანიზმები, ასევე კონკრეტული სუბიექტების (აქტორების) პოლიტიკური ინტერესები. ამ ფენომენის შესწავლა უაღრესად მნიშვნელოვანია იმის გასაგებად, თუ როგორ გარდაიქმნა და ჩამოყალიბდა საერთაშორისო ურთიერთობების სისტემა პოსტბიპოლარულ ეპოქაში. მიუხედავად იმისა, რომ ცივი ომი დასრულდა და კომუნიზმზე დასავლეთმა შეძლო გამარჯვება, ეს არ ნიშნავდა იმას, რომ დასავლეთმა შეძლო ყველა სტრატეგიული ამოცანის გადაწყვეტა, შესაბამისად ალიანსის შენარჩუნება და მისი ტრანსფორმაცია ძალიან მნიშვნელოვანი იყო.

მოკლედ, ორიგინალური დიზაინის თვალსაზრისით, ნატო არაფრით განსხვავდება სხვა ალიანსებისგან, რომლებიც ყალიბდება საერთო მტრის საპირწონედ. თუმცა, ნატო ასევე სარგებლობს რამდენიმე უნიკალური მახასიათებლით, რომელსაც ვერცერთი სხვა ალიანსი ვერ ავლენს. საერთო ინტერესების გარდა, საერთო ღირებულებების გაზიარებით, ნატოს წევრები ამორებენ ნატოს ტრადიციულ ალიანსებს, რომლებსაც სხვა არჩევანი არ აქვთ გარდა შეწყვეტისა, როდესაც საერთო საფრთხე ჩაცხრება. სანდოობა, რომელიც გამომდინარეობს მისი ორგანიზაციული და ინსტიტუციური განვითარების მაღალი ხარისხიდან, საშუალებას აძლევს ნატოს იყოს ყველა წევრი სახელმწიფოსთვის პატივცემული ორგანიზაცია.

გამოყენებული ლიტერატურა

- აკობია, ე. (2006). „საერთაშორისო ურთიერთობების თეორია“, თბილისი;
- ჩიტაძე, ნ. (2008). *ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი მსოფლიოში მშვიდობისა და სტაბილურობის გარანტი*, თბილისი;
- ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულება*.
<https://old.infocenter.gov.ge/70-chrdiloatlantikuri-khelshekruleba.html>
- Wallander, C. (2000). *Institutional Assets and Adaptability: NATO after the Cold War*, *International Organisation*, Vol. 54, No. 4,
- Bland, D. (1991). *The Military Committee of the North Atlantic Alliance: A Study of Structure and Strategy*, the Greenwood Publishing Group;

- Stuart, D. (1993). *NATO's Future as a Pan- European Security Institution*, NATO Review, Vol. 41, No. 4;
- Weinstain, F.(1969). *The Concept of A Commitment in International Relations*, the Journal of Conflict Resolution, Vol. 13, No.1;
- Liska, G. (1962). *Nations in Alliance: The Limits of Interdependence*, Baltimore: Johns Hopkins Press;
- Mackinder, H. (1904). *The Geographical Pivot of History*, The Geographical Journal, Vol. XXIII, No. 4;
- Mearsheimer, J. (1990). *Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War*, International Security, Vol. 15, No. 4;
- Ifantis, K. (2007). *NATO's Strategic Direction after Riga: NATO's Post-Cold War Adaption*, International Journal, Vol. 62, No. 3;
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*;
- Keohane, R. (1989). *International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory*, Boulder: Westview Press;
- McCalla, R. (1996). „NATO's Persistence after the Cold War“, International Organization, Vol. 50, No. 3;
- Reagan, R. (1983). „State of the Union Message“, *The New York Times*, 26 January;
- Walt, S. (1987). *The Origins of Alliances*, Ithaca: Cornell University Press;
- Winston, S. (1953). *Churchill, The Second World War – Triumph and Tragedy*, (London, U.K: The educational book company ltd. 1953), p.277 .

REFERENCES

- ak'obia E. (2006). „saertashoriso urtiertobebis teoria“ („Theory of International Relations“), Tbilisi;
- chit'adze, N.(2008). *chdiloat'lant'ikuri aliansi msoflioshi mshvidobisa da st'abilurobis garant'I (North Atlantic Alliance, the guarantor of peace and stability in the world)*, Tbilisi;
- chrdiloat'lant'ik'uri khelshek'ruleba (North Atlantic Treaty)*
<https://old.infocenter.gov.ge/70-chrdiloatlantikuri-khelshekruleba.html>
- Wallander, C. (2000). *Institutional Assets and Adaptability: NATO after the Cold War*, International Organisation, Vol. 54, No. 4,
- Bland, D. (1991). *The Military Committee of the North Atlantic Alliance: A Study of Structure and Strategy*, the Greenwood Publishing Group;
- Stuart, D. (1993). *NATO's Future as a Pan- European Security Institution*, NATO Review, Vol. 41, No. 4;
- Weinstain, F.(1969). *The Concept of A Commitment in International Relations*, the Journal of Conflict Resolution, Vol. 13, No.1;
- Liska, G. (1962). *Nations in Alliance: The Limits of Interdependence*, Baltimore: Johns Hopkins Press;
- Mackinder, H. (1904). *The Geographical Pivot of History*, The Geographical Journal, Vol. XXIII, No. 4;
- Mearsheimer, J. (1990). *Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War*, International Security, Vol. 15, No. 4;

- Ifantis, K. (2007). *NATO's Strategic Direction after Riga: NATO's Post-Cold War Adaption*, International Journal, Vol. 62, No. 3;
- Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*;
- Keohane, R. (1989). *International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory*, Boulder: Westview Press;
- McCalla, R. (1996). „*NATO's Persistence after the Cold War*“, International Organization, Vol. 50, No. 3;
- Reagan, R. (1983). „*State of the Union Message*“, *The New York Times*, 26 January;
- Walt, S. (1987). *The Origins of Alliances*, Ithaca: Cornell University Press;
- Winston, S. (1953). *Churchill, The Second World War – Triumph and Tragedy*, (London, U.K: The educational book company ltd. 1953), p. 277 .